

Jazz Special

Jazz Special nr. 173 | 19. november 2020 – 18. februar 2021
DKK 85 / EUR 12

ANDERS GAARDMAND

APRIL RECORDS

ASTRID ELBÆK

BAB L'BLUZ

BESSIE SMITH

BLONDE BASS

CHET BAKER

GARY PEACOCK

HVALFUGL

JØRGEN RYG

KARSTEN BECH

MADS VINDING

MARIA SCHNEIDER

MINO CINELU & NILS PETTER MOLVÆR

PETER VUUST

MICHALA
ØSTERGAARD-NIELSEN

SKÆRPET LYTTESANS OG NÆRVÆR

TO SIDER AF SAMME SAG

Michala Østergaard Nielsen er en trommeslager, percussionist og komponist, med et nærmest zenbuddhistisk forhold til improvisation og musik. Udover sin egen Østergaard Art Quartet med Marc Ducret, Per Jørgensen og Kasper Tranberg spiller hun i grupper som Nuaia, David's Angels, 1001nats eventyr med skuespiller Ellen Hillingsøe og forskellige andre projekter. Hun har netop dannet en ny trio med den amerikanske pianist Marilyn Crispell og bassisten Thommy Andersson. I 2018 fik hun som den første dansker nogensinde den svenske jazzpris Jazzkannen for sit mangeårige virke inden for moderne og eksperimenterende jazzmusik på den svenske jazzscene. Jazz Special har mødt hende til en snak om fokus, nærvær og kunsten i at skærpe sin lyttesans – og mere prosaisk om verdens tilstand i form af en Covid-19 pandemi og en McToo-dagsorden.

Tekst: Gudrun Hagen

—Vi talte sammen sidst for syv år siden (Jazz Special nr. 135), og dengang var det meget om din baggrund, din inspiration og så denne her drivkraft mod at forfine sin integritet musikalsk og udviklingen som trommeslager og komponist. Hvordan går det med den proces?

—Jeg er lige begyndt på solistlinjen på konservatoriet som komponist, og i den forbindelse oplever jeg så mange huller i det, jeg troede, jeg vidste. Der er så mange ting, jeg gerne vil lære, og en af de ting jeg har lavet de sidste mange år er faktisk vedholdende at øve mig i at samle mig om det, jeg skal.

—Jeg er optaget af det nærvær, der ligger i at lytte – hvordan man skaber et rum, og hvordan man øver sig i at være til stede her og nu. Så de sidste otte-ti år har jeg øvet mig i det. Jeg har læst om det, men mest af alt har jeg øvet mig på det i praksis. Jeg er dybest set et teoretisk menneske og skal også lave et fordybet projekt om "Kunsten at lytte" på solistlinjen nu. Men i mange år har jeg haft brug for at få teorierne lidt væk og prøve at mærke efter. *Hands on*, om man vil.

—Flere har betegnet din tilgang til trommer og musik som zenbuddhistisk. Kan man det?

—Det kan man godt, selvom jeg mediterer noget mindre nu end tidligere på grund af min lille datter, smiler Michala og tænker sig lidt om, før hun fortsætter:

—Nogle gange som musiker, når man er ude at optræde, er man glad for aftenen, hvis man evnede at være godt til stede i nuet – og man kan faktisk øge sandsynligheden for at tilstedeværelsen opstår ved dagligt at øve sig på sin evne til at lytte. Det prøver jeg at øve på, og jeg underviser også i det.

—Det handler om at skærpe lyttesansen ved at lytte mere "aktivt" og opmærksomt – lytte til stilheden, til musikken, til lydene, både fokuseret men også en panoramisk lytten, hvor man prøver at høre alt på én gang. Det er der et udpræget nærvær i. Hvis jeg er i rigtig god lytte-form en dag, så opstår der spontant en skærpet lytten flere gange på en dag. Jeg øver mig blandt andet ved at medi-

tere, men dybest set handler det om at træne sig selv til at lave nogle "indstillinger", der muligvis ikke altid virker, men som dog øger sandsynligheden for, at man kan blive mere til stede. En af indstillingerne er bevidst at skærpe min lytten, en anden indstilling er fysisk og kropsligt at komme godt i kontakt med trommerne. Et sidste element i alt dette er at tænke på min *time*. Altså at have et fokuspunkt, en centrering indeni, der får fat i noget klarhed. De tre ting – *time*, kropskontakt og lyttesans – kan jeg ligesom veksle imellem, så de kan spille sammen. Det er nogle virkemidler, der kan hjælpe mig til at komme i "zonen". Og jeg er blevet bedre, men der er lang vej endnu. Det bliver ekstremt tydeligt, når man hører en verdensmusiker som John Coltrane, som er født i den zone, griner Michala og bliver alvorlig igen.

—Men man kan jo lade sig inspirere af at det er muligt. I perioder hvor jeg er stresset, der lytter jeg slet ikke. Jeg har også oplevet koncerter, hvor det kun er de sidste 30 sekunder, jeg hører, og så tænker jeg *shit* – hvor har jeg været? Vi er jo nok alle mere distræte end fokuserede som udgangspunkt, altså mere ikke til stede end til stede. En ændring af det kræver at man øver sig. Der ligger noget normalitet i ikke at være til stede. Men jeg har fokuseret meget på at øve mig i det modsatte. At insistere på det. Og det er til at ændre, det er det gode.

—I 2017 blev du mor – har det betydet noget i forhold til musikken?

—Specielt det første år efter jeg havde født min datter, og jeg var ude at spille, dér kunne jeg mærke at der simpelthen var sket noget i det indre. Det er jo en kraft uden lige at føde et barn, og jeg kunne tydeligt mærke, at der var noget indeni, der var sat fri energimæssigt. Det var enormt smukt og stærkt at opleve at det kunne spille sammen med kraftfuldheden i musikken. Det var vildt at opleve.

—I 2018 fik du som den første dansker nogensinde prisen Jazzkannen, der regnes for en af de fineste jazzpriser i Sverige. Den gives til en musiker, som har gjort en nyskabende indsats for jazzmusikken, og de beskriver dig som "en spirituel og lydhør komponist og musiker, hvis univers er fyldt af poetiske vibrationer, der skaber øjeblikkelig kærlighed."

Michala ranker sig.

—Det var faktisk min første dag efter barsel, hvor de ringede og fortalte det, så det var en fantastisk måde at komme tilbage på. Den er jeg glad og stolt over.

Jeg læser lidt mere af begrundelsesteksten højt:

—"Michala Østergaard-Nielsen personificerer på mange måder det bedste i improvisationsmusikken, da hun har en sjælden evne til at fremelske mødet i rummet. Michala mærker både med-musikanter og publikum, og det tager hun til sig, bearbejder og vender til højst personlige og fortællende klan-ge. Det skaber både en genkendelse og helt nye kombinationer, som får lytteren nysgerrig til at ville have mere."

Michala stor-smiler og afbryder så opsummerende:

—Det er en anerkendelse, jeg virkelig tager ind, og jeg er glad for flere ting de senere år. Jeg har været ude med min Østergaard Art Quartet, og vi indspillede vores andet album: MORE STORIES FROM THE VILLAGE (2016). Vi skulle have været på turné her i foråret med den svenske bassist Anders Jormin, og vi skulle også have indspillet et nyt album, men det blev aflyst på grund af Corona. Det er simpelthen så ærgerligt, for det er ikke lige til at rykke. Heldigvis havde jeg allerede aftalt en turnéperiode forår 2021 med Marilyn Crispell og Thommy Andersson, så for ikke at miste det hele skrev jeg til spillestederne og hørte, om de ville booke den trio i stedet for. Det ville de heldigvis gerne. Nu må vi se, om det kan lade sig gøre. Det er en turné jeg virkelig ser frem til, men det er mildest talt uvist lige nu, hvad der kommer til at ske. Marilyn Crispell er amerikaner og over 70. Tør hun overhovedet sætte sig på et fly?

—Heldigvis er der også Nuaia [hendes svensk-danske trio]. Det er et orkester, der betyder meget for mig, og jeg håber, vi kan nå endnu bredere ud med vores musik i de kommende år. Vi fik også nogle ting aflyst på grund af Corona, men vi er ved at lave ny musik og lytte vores materiale igennem i forhold til at indspille et *live*-album, der skal udgives til næste efterår med både nye og gamle sange. Forhåbentlig kan vi også turnere til den tid.

—Hvor meget har Corona-krisen vendt op og ned på alting for dig?

—Der var stor personlig ærgrelse over aflysningerne, men ret hurtigt blev det jo til et håb om at verden snart må få det godt igen – og en taknemmelighed over at bo i Danmark, der er et privilegeret sted at være under en krise. Man kan gå på supplerende dagpenge, der er hjælpepakker med videre. Her i efteråret, hvor jeg er studerende igen uden SU, er det mere barskt økonomisk. Ting bliver aflyst eller rykket, og jeg kan ikke gøre så meget ved det. Så lige nu fylder den økonomiske uro en del og er skyld i, at jeg ikke kan koncentrere mig så godt om andet. Det påvirker mig enormt meget.

—En ting er de økonomiske vilkår, men så er der de kunstneriske. Jeg savner helt vildt at få lov til at spille for et publikum, og jeg nyder de koncerter, jeg har i Stockholm, i fulde drag.

—I forhold til den bredere kulturværdikamp, som jeg synes er super, at der kommer fokus på,

kunne jeg også godt bruge en mere generel debat om freelancerens arbejdsvilkår. Vi har ingen pension, løn under sygdom og lignende. Jeg savner at man fra politisk hold sætter sig ned og tager det alvorligt. At man er villig til at ændre nogle grundlæggende vilkår. Jeg kan huske en tale af Lars Løkke, dengang han var statsminister – pludselig gik det op for mig, at jeg var i lavindkomstgruppen. Det kom fuldstændigt bag på mig, for sådan tænker jeg ikke om mig selv. Og jeg husker min kæreste, der grinende sagde, at jeg var kulturklasse A og socialklasse E.

—Jeg har ikke tænkt over det på den måde, for jeg elsker det, jeg laver, og det er enormt privilegeret. Men lige i forhold til det her fokus på, hvor vigtig kulturen er, kunne jeg også godt bruge nogle, der konkret arbejdede for at forbedre vores arbejdsbetingelser. Det er ikke lige så prestigeagtigt at snakke om som kulturværdier, men det er faktisk vigtigere for os, som er i det, at ændre vilkårene for det erhverv, vi har. Der må noget reel handling bag for at støtte kunstens folk, hvis man synes, at kunst er så vigtigt.

Er du bekymret for kollegaer og spillesteder – musikkulturen?

—Ja, kommer det prompte med alvorlig mine.

—Blandt andre har Klub Primi – der er en af de fineste klubber for improviseret musik på den danske jazzscene i København for tiden – haft problemer i efteråret. Jeg håber inderligt, de overlever. Mange er allerede gået konkurs. Derfor blev jeg også så glad for at høre at Montmartre blev reddet. Det er så skønt og historisk et sted.

—Det gode er at musikbranchen har hjulpet hinanden godt. Alle arrangører og bookere har været villige til at flytte rundt og redde alt muligt. Vi er afhængige af hinanden, og det er en sårbar situation for rigtig mange. Jeg har oplevet en stor velvilje til at hjælpe hinanden og komme ud af det hele bedst muligt, og det er smukt at folk hjælper hinanden så meget i miljøet.

—Apropos dette sammenhold i musikbranchen. Hvad tænker du om MeToo-dagsordenen. Du er jo ikke bare trommeslager men også komponist og orkesterleder. Oplever du dig selv som kvinde i musikbranchen?

Michala tænker sig om med et finurligt smil. Det er tydeligt, at hun vægter sine ord:

—Mange kvinder har oplevet mænd, som er gået for langt. Det er enormt vigtigt, når man er på scenen, at man bliver vurderet og opfattet som mu-

siker. At det kunstneriske får lov at dominere dér. Selvfølgelig oplever jeg folk, som synes, det er sjovt med en kvindelig trommeslager, og "synger du også" er en fast del af den tilgang. Det har jeg ligesom lært at ryste af mig. Men jeg har også de senere år oplevet bookere, som efter en koncert kommer hen og er glad for at man har hjulpet dem med at få en bedre kønsstatistik på deres spillested. Den slags bliver jeg virkelig træt af, for jeg har lige spillet en koncert, og blev jeg i virkeligheden booket, fordi jeg er kvinde? Det er virkelig træls, kommer det fladt fra Michala og afslører de vordingborgske aner.

—Det sker heldigvis ikke så tit. Den agenda er vigtig, men det kunstneriske skal have lov til at stå for sig selv. Der er så meget, der skal stå og vibrere i det felt. Man skal have lov til at stå dér, som det og den, man er, og der kommer intet selvværd eller øget kunstnerisk virke ud af det andet. Kunst skal have lov at være kompromisløst – det er dér, man vokser. Hele det kunstneriske felt er ikke en kønskamp. Jeg står der som alle køn og intet køn. Jeg er det hele. Eller ingen af delene, understreger Michala pointen, slår ud med armene og griner afvæbnende:

—Mit køn er ikke det primære, når jeg er på scenen. Kønsdiskussionen er vigtig! Men den skal tages væk fra scenen og holdes ude af det kunstneriske rum. Den er overordnet og strukturel og hører efter

min mening ikke til midt i den skabende kunst.

—Selvfølgelig er det enormt vigtigt med flere kvindelige udøvende kunstnere, og også kvindelige bookere, arrangører, censorer – og rollemodeller! Jeg er vokset op med en hel stribe kvindelige musikere at se op til. Rollemodeller er vigtige, for så behøver vi ikke at snakke om køn – de er der bare på scenen og spiller. Jeg kan huske en større festival, hvor bookeren fortalte mig at de første otte navne på plakaten var kvinder. Det var selvfølgelig et *statement* fra deres side, men der er også en pointe i netop at lade være med at fremhæve at de otte artister var kvinder. Det råd tog han heldigvis til sig.

—Kønsfordelingen kan blive bedre, end den er i dag.

Der er færre kvinder at spejle sig i herhjemme i dag, end da jeg blev uddannet, så på den måde går det jo den forkerte vej i Danmark.

I Sverige er de gået meget langt musikpolitisk. Dér kan det være svært at få støtte til et band, hvis der

ikke er en kvinde med. Efter min mening er det at gå alt for langt. For så rammer man også det kunstneriske ved ikke at ville uddele lige så meget støtte til bands, der kun består af mænd. Men det bliver selvfølgelig spændende at se, om de om ti år har fået et andet vækstlag frem af kvindelige instrumentaler med den strategi.

—Jeg hilser også velkommen at vilkår og magtstrukturer bliver gransket. Der er næppe nogen, som vil hævde at MeToo ikke har været og er en vigtig faktor for den debat. Men i forhold til magtstrukturer er der også andre parametre end køn. Om du er fastansat eller freelancer har virkelig meget at sige for dine arbejdsvilkår, som vi talte om før.

—Har du personlige oplevelser med det?

—Det kan godt være svært at få lov til at være vred over noget, når man helst skal holde sig gode venner med folk for at blive booket. Jeg havde en

oplevelse for nogle år siden med en stor norsk jazzfestival, der for tredje gang spurgte, om jeg havde lyst til at komme og spille med en gruppe. Forespørgslen gjaldt min kvartet de første to gange og Nuaia den tredje gang. Alle tre gange havde jeg fat i alle involverede musikere i forhold til datoer og andre overvejelser i samme forbindelse. Da vi så skriver tilbage at det kan vi godt, får vi ikke noget svar. Først når jeg rykker for svar, får jeg at vide at det ikke er aktuelt alligevel. De har valgt nogle andre. For tredje gang, fortæller Michala med følelig vrede.

—Normalt bliver man kontaktet, fordi de gerne vil have at man kommer, og ikke bare for at høre om det kan lade sig gøre. Men det er åbenbart et princip for denne festival bare lige at høre, hvem som kan. Det blev jeg enormt rasende over tredje gang. Jeg synes simpelthen at det er respektløst. Jeg skrev en lidt sur mail til bookeren, men desværre ikke så sur, som jeg havde lyst til, da jeg tænkte på min mulighed for at blive booket i fremtiden. Hvilket jeg så ikke er blevet. Bookerne sidder i en udtalt magtposition.

Vi taler lidt videre om magtstrukturer og kommer omkring Koda, der som en anden David mod Goliat tog kampen op imod Google i forbindelse med *streaming* og betaling til den enkelte kunstner. Uenigheden bevirkede at der ikke var dansk musik [fra udgivelser] på YouTube i flere måneder, men en ny aftale blev indgået 1. oktober.

—Med den nye aftale har stort set alle været ude at sige, hvor godt det er at der igen er dansk musik på YouTube. Er det vigtigt for dig?

—Absolut. For mig er det mere i forhold til promovning end indtjening på afspilning. Men jeg bruger det meget, og hvis der ikke havde været Corona, havde det ramt mig hårdere. På grund af aflysninger i foråret er meget blevet flyttet til næste forår, og det er godt! Det gør at der ikke er så mange nye job at booke. Heldigvis har jeg koncerter her i efteråret og til foråret, selvom det ikke er så mange, som det plejer at være. ■

Michala Østergaard-Nielsen kan blandt andet opleves på Jazzhouse Montmartre den 24. april 2021 sammen med Marilyn Crispell (US) på piano og Thommy Andersson (SE) på bas.

